

THE TECHNOLOGY OF TEACHERS PROFESSIONAL ADAPTATION AT "SCHOOL OF YOUNG HIGH SCHOOL TEACHERS"**Summary**

The article reveals the technology and the content of teaching at "school of young high school teachers" that promote professional pedagogical adaptation of young high school teachers of non-pedagogical profile. This technology consists of five stages: motivation (lecture, theoretical, instructional), intensification (practical, a vision of himself as a teacher), personalization (variable practice, tutoring, coaching, mentoring), selection (active practice, control and correction), projecting (creative experiments).

Key words: young high school teacher, professional and pedagogical adaptation, quality of professional and pedagogical adaptation, technology and content of teaching, "school of young high school teachers".

УДК 377+37.041:004

О.А. Копил

КОМПЛЕКС ПІДГОТОВЧИХ ДОПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розкрито практичний аспект формування самоосвітньої компетентності студентів немовних спеціальностей, розглянуто основні етапи цього процесу, наведено приклади прийомів роботи та основних видів підготовчих доперекладацьких вправ для навчання перекладу професійно-орієнтованих текстів студентами немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови для професійного спілкування.

Ключові слова: самоосвітня компетентність, студенти немовних спеціальностей, комплекс вправ, система вправ, іноземна мова для професійного спілкування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В основі вирішення проблеми ефективного навчання іноземних мов на усіх рівнях освітньої системи лежить створення раціональної системи вправ для формування певного виду іншомовної компетентності. Важливість системи вправ для формування самоосвітньої компетентності студентів немовних спеціальностей, що опановують вміння перекладу іншомовних професійно-спрямованих текстів, полягає в тому, що вона забезпечує як організацію процесу засвоєння іншомовного мовленнєвого матеріалу, так і організацію процесу навчання перекладу. Кожен з комплексів (підсистем), що складають систему, має містити комплекси вправ, що відповідають характеру певної навички або певного вміння. Вправи в них розташовуються в логічній послідовності, з відповідним співвідношенням навчального матеріалу та взаємопов'язані одна з одною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Узагальнюючи зміст низки праць [1, 2, 5], автори яких розглядали проблему вправ для навчання перекладу, ми дійшли висновку, що у більшості з них передбачається перший етап як підготовчий; другий, де переважно засвоюються перекладацькі прийоми шляхом аналізу готових перекладів або їх застосування на рівні слів, словосполучень та речень; і третій, змістом якого є власне переклад та його редагування (порівняння мовних одиниць, доперекладацький аналіз тексту, складання плану, виділення головної ідеї, переказ, перефразування, поліпшення тексту, експлікація його смислу, редагування тексту перекладу, пошук та виправлення помилок).

Система вправ для навчання будь-якої діяльності має враховувати, по-перше, структуру діяльності взагалі і, по-друге, специфіку цієї конкретної діяльності [6]. Як і будь-яка інша діяльність, переклад ґрунтується на операціях рівня навичок, а також на діях, що відносяться до рівня умінь. Навчання перекладу передбачає також засвоєння певної суми знань щодо теорії перекладу, жанрово-стилістичних ознак текстів, принципів перекладацького аналізу, змісту перекладацьких прийомів тощо, а отже доцільно окремо виокремити підготовчі вправи. Сюди мають увійти й інші вправи, які розвивають пам'ять, уміння здійснювати компресію та перефразування текстів тощо.

Таким чином, аналіз спеціальних досліджень та специфіка навчання англійської мови для професійного спілкування на немовних спеціальностях педагогічного ВНЗ зумовлюють двочленну структуру системи вправ у межах нашого дослідження. Вона включає підсистеми (комплекси) доперекладацьких (підготовчих) та перекладацьких вправ.

Мета статті – дати загальну характеристику та навести приклади вправ комплексу (підсистеми) підготовчих доперекладацьких вправ, що є компонентом системи вправ для формування самоосвітньої компетентності студентів немовних спеціальностей в процесі навчання перекладу професійно-орієнтованих текстів на заняттях з англійської мови для професійного спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У складі розробленої нами системи вправи поділяються за напрямом перекладу (з англійської мови на українську чи навпаки), за рівнем (від рівня абзацу до рівня тексту) і режимом виконання (односторонній чи двосторонній) [3; 4]. Крім того, вправи

мають власні видові ознаки, до яких можна віднести наявність чи відсутність часових обмежень для виконання перекладу або запис перекладу студентів технічними засобами чи його відсутність. Тексти можуть бути зовсім незнайомими для студентів або бути схожими на ті, з фрагментами яких вони працювали під час виконання підготовчих вправ. В усному послідовному перекладі вони також можуть відтворюватися викладачем або за допомогою технічних засобів.

В підготовчих вправах формуються уміння проводити перекладацький аналіз тексту, розпізнавати й пояснювати прийоми, застосовані у тексті перекладу, вибирати й обґрунтовувати кращий варіант із запропонованих; оцінювати якість перекладу та редагувати його; здійснювати одномовні вправи перефразування і компресію, прогнозувати ймовірне продовження тексту, систематизувати фонову інформацію і лексичний склад відповідної галузі тощо.

На другому етапі здійснюється формування навичок подолання перекладацьких труднощів (лексичних, граматичних, жанрово-стилістичних тощо). За напрямом перекладу вправи поділяються на ті, що призначені для перекладу з англійської мови на українську і навпаки. За їхньою спрямованістю вправи можна розділити на рецептивні, репродуктивні і продуктивні. Виконуючи рецептивні вправи, студенти сприймають текст через слуховий або зоровий канали або через обидва одночасно, а в ході виконання рецептивно-репродуктивних вправ вони читають текст оригіналу або перекладу вголос. Виконання цих вправ здійснюється з опорою на паралельні тексти.

Таким чином, кожен з комплексів, що складають систему, покликаний створювати потенційні можливості для поступового й керованого нарощування навчальних труднощів і може сприяти ефективному формуванню навичок і вмінь перекладу. На початковому етапі навчання виконання вправ характеризується груповою роботою з паралельними текстами загального характеру, що містять певні граматичні й лексичні перекладацькі труднощі.

На наступних етапах навчання робота ведеться індивідуально з кожним студентом або в малих групах, об'єднаних на основі подібності галузі професійної комунікації. Тексти добираються з галузі професійної комунікації викладачем або самостійно студентами.

До першої підсистеми (комплексу) відносимо: комплекс аналітичних вправ на створення стратегії перекладу; комплекс практичних вправ для навчання перекладу термінів, термінологічних словосполучень (застосовується інтерактивний мультимедійний лексичний тренажер з відкритою структурою та нефіксованим змістом); комплекс практичних вправ для навчання перекладу граматичних конструкцій (у самостійній роботі підкріплюється готовими інтерактивним мультимедійними навчальними програмами з граматики); комплекс аналітичних і практичних вправ для навчання використовувати перекладацькі інструменти ІКТ, автоматизований переклад, а також інструменти довідково-інформаційного та термінологічного пошуку; комплекс підготовчих вправ для навчання усного перекладу (розробляються на основі електронних аудіо– та відеозаписів професійної тематики, підготовлених засобами ІКТ, реалізуються в цифровій лінгафонній аудиторії) [4].

Наведемо приклади доперекладацьких (підготовчих) вправ розробленої системи вправ для формування самоосвітньої компетентності при вивченні англійської мови для професійного спілкування.

Приклад 1

Мета: ознайомити з текстами різних жанрів, визначити характерні особливості текстів професійної спрямованості.

Завдання: прочитайте тексти та дайте відповіді на запитання.

1. До якої галузі знань належать тексти? Визначте основну ідею кожного з них.
2. До якого жанру відносяться тексти (художній, науково-популярний, публіцистичний тощо)?
3. До якого стилю можна віднести кожен з текстів (офіційний, емоційний, нейтральний тощо)?
4. Охарактеризуйте мовні засоби, використані в тексті (граматичні звороти та конструкції, лексичні одиниці, синтаксис, пунктуація).
5. Підсумуйте, що в текстах спільного та відмінного. Визначіть основні характеристики текстів математичної (технічної) спрямованості.

Приклад 2

Мета: ознайомити з текстом для перекладу, визначити його жанрово-стилістичні та мовні особливості.

Завдання: прочитайте текст та дайте відповіді на запитання.

1. До якої галузі знань належить текст? Якій темі присвячений?
2. До якого жанру відноситься (художній, науково-популярний, публіцистичний тощо)?
3. До якого стилю можна віднести текст (офіційний, емоційний, нейтральний тощо)?
4. Охарактеризуйте мовні засоби, використані в тексті (граматичні звороти та конструкції, лексичні одиниці, синтаксис, пунктуація).

Приклад 3

Мета: навчити створювати стратегії перекладу, визначати основні засоби та прийоми перекладу.

Завдання 1: охарактеризуйте текст оригіналу щодо його смислового наповнення, за необхідності

зверніться до словників, довідкової літератури, підручників або спеціальних робіт з галузі професійної компетенції; спираючись на текст оригіналу, складіть характеристики потенційного читача, рівень його освіти.

Завдання 2: визначіть мету перекладу, прагматичну установку, тип та адресність перекладеного тексту; обґрунтуйте вибір загальної стратегії перекладу з урахуванням його мети й характеристики тексту-оригіналу.

Приклад 4

Мета: ознайомити з текстом оригіналу або перекладу, з лексичними одиницями, які є об'єктом засвоєння, шляхом одночасного читання й аудіювання, а також зіставлення текстів оригіналу та перекладу.

Завдання: Студенту А: читайте вголос англомовний текст. Студенту Б: читайте мовчки український переклад тексту (паралельно з аудіюванням англійського варіанту), зверніть увагу на лексичні одиниці, виділені жирним шрифтом. Обміняйтесь ролями.

<p>An equation five minus three equals two represents an operation of subtraction. Here five is a minuend, three is a subtrahend. Minuend is a number from which we subtract. Subtrahend is a number which we subtract. When we subtract three from five we get two as a result. It is difference. Addition and subtraction are inverse operations because we can check addition by subtraction and vice versa.</p>	<p>Рівність п'ять мінус три дорівнює два ілюструє операцію віднімання. В цьому рівнянні п'ять – зменшуване, три – від'ємник. Зменшуване – це число, від якого віднімають. Від'ємник – це число, яке віднімають. Віднімаючи три від п'яти, отримуємо в результаті два. Два – це різниця. Додавання та віднімання – обернені операції, оскільки ми можемо перевірити додавання за допомогою віднімання і навпаки.</p>
--	--

Приклад 5

Мета: ознайомити з еквівалентними англо-українськими та українсько-англійськими лексичними парами.

Завдання: Студенту А: Закрийте українську частину тексту, спробуйте перекласти виділені лексичні одиниці. Студенту Б: контролюйте правильність перекладу товариша за допомогою українського варіанта тексту, допомагайте лише у випадку серйозних ускладнень. Обміняйтесь ролями.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, підготовчий етап характеризується груповою роботою з паралельними текстами загального характеру на основі виконання комплексу доперекладацьких вправ. На наступних етапах навчання відбувається формування навичок подолання лексичних, граматичних, жанрово-стилістичних перекладацьких труднощів та власне навчання перекладу текстів професійного спрямування. Оскільки більшість текстів технічної та математичної спрямованості характеризується простим граматичним наповненням, особливу увагу слід приділяти вправам на подолання лексичних труднощів. Тож, перспективу подальших розвідок у цьому напрямку вбачаємо у вивченні особливостей формування лексичних навичок перекладу в процесі формування самоосвітньої компетентності студентів немовних спеціальностей та створенні лексичних термінологічних модулів з певних тем для спеціальностей математичного та технологічного профілів.

Література

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение / И. С. Алексеева : Учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ; М. : Академия, 2004. – 352 с.
2. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2001. – 424 с.
3. Копил О. А. Організація експериментальної перевірки ефективності методики формування самоосвітньої компетентності студентів немовних спеціальностей з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / О. А. Копил // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 60. – Херсон: ХДУ, 2011. – С. 236-242.
4. Копил О. А. Система вправ для формування самоосвітньої компетентності студентів немовних спеціальностей з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / Копил О. А. // Трудова підготовка в закладах освіти. – К: Педагогічна преса, 2012. – №5. – С. 42 – 44.
5. Латышев Л. К. Технология перевода : Учеб. пособие по подготовке переводчиков (с немецкого языка) / Л. К. Латышев. – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2000. – 280 с.
6. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник для студентів вузів] / [Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник Н.О. та ін.]; під ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.

КОМПЛЕКС ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫХ ДОПЕРЕВОДЧЕСКИХ УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Резюме

В статье освещён практический аспект формирования самообразовательной компетентности студентов неязыковых специальностей, описаны основные этапы этого процесса, приведены примеры приёмов работы и основных видов подготовительных допереводческих упражнений для обучения переводу профессионально-ориентированных текстов студентами неязыковых специальностей на занятиях по иностранному языку для профессионального общения.

Ключевые слова: самообразовательная компетентность, студенты неязыковых специальностей, комплекс упражнений, система упражнений, иностранный язык для профессионального общения.

Oksana Kopyl

COMPLEX OF PREPARATORY EXERCISES FOR SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE FORMATION OF THE STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALTIES

Summary

The article considers practical aspect of self-educational competence formation of the students of technical specialties describes main stages of the process, gives examples of techniques and types of preparatory exercises for teaching translation of professional texts to the students of technical specialties at the lessons of English for specific purposes.

Key words: self-educational competence, students of technical specialties, complex of exercises, system of exercises, English for specific purposes.

УДК 371

А.С. Ратушинська

НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У САМООСВІТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкриваються принципи самоосвіти вчителя початкових класів, виділяються основні умови та напрямки формування навчально-пізнавальної діяльності вчителя початкової школи у процесі самоосвіти. Всебічно розглядаються поняття "самоосвіта" та "навчально-пізнавальна діяльність", описуються складові самоосвітньої діяльності вчителя початкових класів. На основі вивчення великого масиву наукової інформації автор дає оцінку змісту та формам здійснення самостійної діяльності вчителя початкової школи.

Ключові слова: неперервна самоосвіта, організація самоосвітньої діяльності, навчально-пізнавальна діяльність, творчість, мобільність, самореалізація, компетентність, мотивація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Складні соціально-економічні проблеми в житті українського суспільства обумовлюють нові підходи до всіх ланок освітньої системи. У таких умовах успішною і конкурентоспроможною буде людина, здатна до постійних змін, перекваліфікації, на що вказується в освітніх документах, Державній національній програмі "Освіта" (Україна XXI), Національній доктрині розвитку освіти, програмі "Вчитель". На сучасному етапі школа покликана не тільки доводити учням знання з основних наук, не тільки прищеплювати їм необхідні уміння і навички, не тільки знайомити з основними видами виробництва і новітніми технологіями, а й всебічно розвивати здібності до творчого застосування знань згідно конкретних обставин.

Проблема розвитку навчально-пізнавальної самостійності як властивості особистості особливо гостро постає перед вітчизняною освітою. Вчитель початкових класів повинен самостійно займатися навчально-пізнавальною діяльністю, направленою на розвиток своєї особистості. Цей процес, однак, наштовхується на ряд протиріч, головне з яких – невідповідність традиційної системи навчання та виховання нинішнім соціально-економічним умовам реформування суспільства, що породила нове соціальне замовлення стосовно до різних рівнів освіти: формування особистості, здатної до творчого, свідомого, самостійного визначення своєї діяльності. Тому проблема пошуку найбільш ефективних педагогічних засад розвитку навчально-пізнавальної діяльності вчителя є особливо актуальним і стає найважливішим напрямком сучасних наукових досліджень: індивідуальний розвиток педагогів. Учитель повинен розвиватися, удосконалювати свою професійну компетентність, педагогічну майстерність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. У педагогічній науці обговорюється думка про те, що формування у вчителів самоосвіти нерозривно пов'язане з активізацією їх навчально-пізнавальної діяльності (О. Аксьонова,